

A VIEW OF THE HISTORY OF SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL PRESS THROUGH THE JOURNAL “PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION”

Intigam Jabrayilov

Institute of Education of the Republic of Azerbaijan,
Head of the Department of Theory and History of Education,
Doctor of Pedagogical Sciences, professor
E-mail: intiqamcebrayilov@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2437-5926>

Abstract. The article analyzes, within a scientific-historical context, the development trajectory of the journal “Preschool and Primary Education”, which has played a significant role in the formation and advancement of Azerbaijan’s scientific-pedagogical press since 1970. The study identifies structural, thematic, and design-related changes in the journal over time, as well as the gradual renewal and internationalization of its editorial board. It is emphasized that the journal, published under the leadership of Professor Yahya Karimov from 1970 to 2021, and since 2021 led by education researcher and journalist Boyukagha Mikayilli, has contributed to shaping the scientific-theoretical and methodological foundation of Azerbaijani education, particularly in the fields of preschool and primary education. Based on an analysis of materials published in the journal from 1970 to 2025, the study summarizes key trends related to educational reforms, the implementation of subject curricula, pedagogical innovations, teacher–student relations, and methodological advancements in the teaching process.

Keywords: scientific-pedagogical press, Preschool and Primary Education journal, educational reforms, history of pedagogical thought, innovative approaches, stages of development.

DOI: <https://doi.org/10.30546/2709-2488.2025.5019>

To cite this article: Jabrayilov I. (2025). A view of the history of scientific-pedagogical press through the journal “Preschool and primary education”. *Journal of Preschool and Primary Education*, Special issue – “Scientific-pedagogical press: in the dimension of historicity and modernity”, pp. 9-23.

Article history: received – 10.06.2025; accepted – 17.07.2025.

CC BY 4.0. Authors expressly acknowledge the authorship rights of their works and grant the journal the first publication right under the terms of the Creative Commons Attribution License International CC-BY, which allows the published work to be freely distributed to others, provided that the original authors are cited and the work is published in this journal.

**ELMI-PEDAQOJİ MƏTBUAT TARİXİNƏ
“MƏKTƏBƏQƏDƏR VƏ İBTİDAİ TƏHSİL”
JURNALINDAN BAXIŞ**

İntiqam Cəbrayilov

Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu,
Təhsilin nəzəriyyəsi və tarixi şöbəsinin müdiri,
pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor
E-mail: intiqamcebrayilov@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2437-5926>

Annotasiya. Məqalədə Azərbaycan elmi-pedaqoji mətbuatının formalaşma prosesində və inkişafında mühüm rol oynayan “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının 1970-ci ildən bu günədək keçdiyi inkişaf yolu elmi-tarixi kontekstdə təhlil olunur. Araşdırma nəticəsində jurnalın struktur, məzmun və tərtibatında baş verən dəyişikliklər, eləcə də redaksiya heyətinin tərkibinin zamanla yenilənməsi və beynəlmilləşməsi müəyyənləşdirilmişdir. 1970–2021-ci illərdə professor Yəhya Kərimovun, 2021-ci ildən isə təhsil sahəsi üzrə tədqiqatçı, jurnalist Böyükağa Mikayılının rəhbərliyi ilə nəşr edilən jurnalın Azərbaycan təhsilinin, xüsusilə məktəbəqədər və ibtidai təhsil sahələrinin inkişafında elmi-nəzəri və metodik baza formalaşdırdığı vurğulanır. Tədqiqatda 1970–2025-ci illər ərzində jurnalda dərc olunmuş materialların təhlili əsasında təhsil islahatları, fənn kurikulumlarının tətbiqi, pedaqoji innovasiyalar, müəllim-şagird münasibətləri və tədris prosesində metodik yeniliklər kimi istiqamətlər üzrə əsas tendensiyaalar ümumiləşdirilmişdir.

Açar sözlər: elmi-pedaqoji mətbuat, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı, təhsil islahatları, pedaqoji fikir tarixi, innovativ yanaşmalar, inkişaf mərhələləri.

DOI: <https://doi.org/10.30546/2709-2488.2025.5019>

Məqaləyə istinad: Cəbrayilov İ. (2025). Elmi-pedaqoji mətbuat tarixinə “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalından baxış. *«Məktəbəqədər və ibtidai təhsil»*, Xüsusi buraxılış – “Elmi-pedaqoji mətbuat: tarixilik və müasirlik müstəvisində”, səh. 9-23.

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 10.06.2025; qəbul edilib – 17.07.2025.
CC BY 4.0. Müəlliflər açıq şəkildə öz əsərlərinin müəlliflik hüquqlarını təsdiq edir və jurnala Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisenziyası çərçivəsində ilk nəşr hüququnu verirlər. Bu lisenziya, əsərin bu jurnalda yayımlandığı və orijinal müəlliflərə istinad edildiyi halda, onun sərbəst şəkildə digər şəxslər tərəfindən yayılmasına icazə verir.

Giriş / Introduction

Elmi araşdırmalar və tarixi təcrübə göstərir ki, mətbuat hər bir xalqın milli yaddaşının formalaşmasında, intellektual potensialının möhkəmlənməsində və maarifçilik dəyərlərinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. Mətbuat təkcə informasiya daşıyıcısı deyil, həm də cəmiyyətin sosial-mədəni təfəkkürünü, ideya dünyasını və mənəvi dirçəlişini əks etdirən mühüm ictimai institut kimi çıxış edir. Azərbaycanda yaranan “Əkinçi”, “Ziya”, “Kəşkül”, “Şərqi-rus”, “İrşad”, “Molla Nəsrəddin” kimi qəzet və jurnallar milli özünüdərkini formalaşması, maarifçilik ideyalarının yayılması və elm-təhsil həyatının inkişafında əvəzsiz rol oynamışlar. Azərbaycan mətbuatının inkişaf tarixi, eyni zamanda elmi-pedaqoji fikrin təşəkkül tarixidir. Mətbuat vasitəsilə elmi ideyalar ictimaiyyətə çatdırılmış, müəllim və tədqiqatçıların təcrübəsi paylaşılmış, təhsil siyasətinin istiqamətləri formalaşmışdır. Xüsusilə elmi-pedaqoji mətbuat müəllimlərin, alimlərin fikir mübadiləsi platforması kimi maarifçilik proseslərinin sistemləşməsinə və milli təhsil modelinin elmi əsaslarının qurulmasına şərait yaratmışdır. Bu baxımdan, 1970-ci ildən “İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə”, 2009-cu ildən isə “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” adı ilə nəşr olunan jurnalın tarixinin araşdırılması mühüm elmi əhəmiyyət kəsb edir. Jurnalın fəaliyyəti Azərbaycan elmi-pedaqoji mətbuatının ümumi inkişaf trayektoriyasını, təhsil siyasətinin dəyişən prioritetlərini və pedaqoji düşüncənin mərhələli inkişafını izləməyə imkan verir.

Tədqiqatın məqsədi “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının elmi-pedaqoji mətbuat nümunəsi kimi keçdiyi tarixi inkişaf yolunu sistemli şəkildə araşdırmaq, 1970-ci ildən bu günədək jurnal səhifələrində dərc olunan məqalələrin mövzu və məzmun istiqamətlərini təhlil etmək, jurnalın pedaqogika elminə və təhsil tarixinin inkişafına verdiyi töhfələri faktlarla əsaslandırmaqdan ibarətdir.

Aparılan təhlillər göstərir ki, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalında müxtəlif illərdə dərc olunan elmi və metodik məqalələr bu gün də pedaqoji baxımdan aktuallığını saxlayır, təhsilin məzmunu, metodikası və idarəetməsi ilə bağlı müasir yanaşmaların formalaşmasına elmi dayaq rolunu oynayır.

Problemin qoyuluşu

Bu gün mətbuat tarixindən bəhs edərkən elmi-pedaqoji mətbuatın cəmiyyətdə oynadığı rolu, xalqın maariflənməsinə, elm və mədəniyyətin inkişafına təsirini diqqətə çatdırmaq vacibdir. Hazırda ölkəmizdə çox sayda mətbu orqanın, elmi və publisistik nəşrlərin mövcudluğu milli mətbuatımızın zəngin tarixə malik olduğunu bir daha təsdiqləyir. Elmi-pedaqoji mətbuat orqanı kimi hər bir jurnalın yarandığı dövrü, keçdiyi tarixi inkişaf yolunu, onun əsas məqsəd və vəzifələrini

araşdırmaq, müvafiq elm sahəsinə verdiyi töhfələri üzə çıxarmaq üçün təhlillər aparmaq mümkündür. Bu kontekstdən yanaşaraq, 1970-ci ildən “İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə” adı ilə nəşr olunmağa başlayan, elmi-pedaqoji rola malik (elmi-nəzəri əsasların yayılması, metodik yeniliklərin təşviqi, təcrübə mübadiləsi platforması, elmi dilin formalaşması), cəmiyyət və təhsil ictimaiyyəti üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının araşdırılması zəruridir.

Tədqiqat metodları

Araşdırma prosesində ədəbiyyatın öyrənilməsi, tarixi-müqayisəli, nəzəri təhlil, tərkib, ümumiləşdirmə metodlarından istifadə olunmuşdur.

Əsas hissə / Main part

1970-ci ildə “Azərbaycan məktəbi” jurnalının əlavəsi kimi nəşr edilən və metodik məcmuə statusunda olan bu mətbu orqan sonralar – 2000-ci ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin (indiki ETN) elmi-metodik nəşri kimi fəaliyyətini davam etdirmişdir. 2009-cu ildə jurnalın əvvəlki adı (“İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə”) dəyişdirilərək “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” adlandırılmışdır. Jurnalın ilk baş redaktoru pedaqogika elmləri doktoru, professor Yəhya Şəfi oğlu Kərimov olmuşdur. Professor Yəhya Kərimovun uzun illər baş redaktor kimi fəaliyyət göstərdiyi bu jurnalda M.Həmzəyev, A.Rəhimov, Ə.Qədimbəyova, M.İsmixanov, N.İsmayılzadə, P.Hacıyev, Z.Osmanov, H.Həsənov, S.Abasova və başqaları redaksiya heyətinə üzv olmuşlar. Sonrakı illərdə jurnalın redaksiya heyətinə A.Əhmədov, A.Abbasov, A.Muradov, A.Zamanov, M.Həsənov, R.Əliyev, A.Adıgözəlov, V.Əmiraslanov, X.Talıbova və başqaları cəlb edilmiş, eyni zamanda jurnalın formatında müəyyən dəyişikliklər aparılmışdır.

2021-ci ildən “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının baş redaktoru vəzifəsinin icrası Böyükağa Əlisafa oğlu Mikayılıya həvalə edilib. Qeyd etməliyə ki, həmin dövrdən geniş tərkibdə formalaşdırılan beynəlxalq redaksiya heyəti və redaksiya şurası “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının beynəlxalq aləmdə tanınması, nüfuzunun artırılması, daha çox oxucu marağının yaradılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Hazırda jurnalın yaradıcı heyəti redaksiya üzvləri (redaksiya işçiləri), idarə heyəti və redaksiya şurasından ibarətdir. Redaksiya şurasına və redaksiya heyətinə yalnız ölkə daxilində deyil, ölkə xaricində də fəaliyyət göstərən səriştəli mütəxəssislər də cəlb edilmişlər. Uğurcan Toqay (Türkiyə Milli Təhsil Nazirliyi), Aqşin Əliyev (Pekin Xarici Dillər Universiteti), Natalya Naumova (Rusiya Federasiyası Samara Humanitar Akademiyası), Tran

Mai Uoc (Vyetnam Bank Universiteti) jurnalın beynəlxalq redaksiya heyətində, Buket Akkoyunlu (Çankaya Universiteti, Türkiyə), Doris Bühler-Niederberger (Vuppertal Universiteti, Almaniya), Eve Ayzensmit (Tallin Universiteti, Estoniya), Güljahon Jumanazarova və Nodira Soatova (Jizzax Dövlət Pedaqoji Universiteti, Özbəkistan), Pavel Luşin və Valeri Kiricuk (Ukrayna Pedaqoji Elmlər Akademiyası), Surayyo Eşenkulova (Alfranaqus Beynəlxalq Universiteti, Özbəkistan) və Vira Remajevskaya (“Levenia” Təhsil və Reabilitasiya Mərkəzi) kimi tanınmış elm xadimləri beynəlxalq redaksiya şurasında təmsil olunmuşlar. Onların təmsilçiliyi jurnalın nəzəri və praktik əhəmiyyətinin artırılmasına, jurnalda nəşr edilən məqalələrin elmi yeniliyinin müasir elmin tələblərinə uyğun daha ciddi əsaslarla şərhinə təsir göstərir.

Nəşrə başladığı dövrdən bu günədək jurnal səhifələrində Azərbaycan təhsilinin, o cümlədən məktəbəqədər və ibtidai təhsilin aktual problemlərini əks etdirən, cəmiyyəti düşündürən, maraq doğuran mövzulara geniş yer verilmişdir. Jurnalın hər nömrəsində çap olunmuş məktəbəqədər və ibtidai təhsilin məzmunu, təlim-tərbiyə işinin təşkili, təhsilin idarə olunması, fənlərin tədrisi, müəllimlərin iş təcrübəsi, məktəb, ailə, müəllim-valideyn əlaqələri, müəllimlərin özünütəhsili və digər məsələlərlə bağlı məqalələr müəllimlərə elmi-metodik dəstək baxımından əhəmiyyətli olmuşdur.

Jurnalın 1970-ci illərdə nəşr olunan nömrələrində məktəbəqədər tərbiyə ilə müqayisədə ibtidai təhsil, ibtidai məktəb problemlərinə daha çox yer verilmişdir. Həmin dövrlərdə Azərbaycan pedaqogika və psixologiya elmlərinin görkəmli nümayəndələri Yusif Talıbov, Yəhya Kərimov, Şəmistan Mikayılov, Muxtar Həmzəyev, Soltansəlim Axundov, Ağarəhim Rəhimov, Vidadi Xəlilov, Camal Əhmədov, Ələddin Qədirov, Məcid İsmixanov və başqaları jurnalın müxtəlif nömrələrində maraq doğuran elmi məqalələrlə çıxış etmişlər. Məsələn, “İbtidai siniflərdə kollektivin təşkili” [Talıbov, Y.R., 1971], “Hər bir şagirdə diqqətlə yanaşmalı” [Axundov, S.H., 1971], “Təlim prosesində hafizə fəaliyyətini təşkil etməyin səmərəli yolları” [Qədirov, Ə.Ə., 1971], “Ev şəraitində şagirdin müstəqil işinin xüsusiyyətləri və onun ibtidai təlimdə yeri” [İsmixanov, M.A., 1976], “Lüğət orfoqrafik işlər” [Kərimov, Y.Ş., 1971], “Dərsə verilən müasir tələblər haqqında” [Kərimov, Y.Ş., 1976], “İbtidai siniflərdə riyaziyyat kursunda nəzəri elementlər” [Sadıqov, N.A., Həmidov, S.S., 1971], “Cümlə üzərində iş monoloji nitqin inkişafının hazırlıq mərhələsi kimi” [Rəhimov, A.N., 1981] və s. mövzularda məqalələr təhsilin aktual problemlərini əks etdirir.

1970-ci illərdə jurnal səhifələrində altı yaşlı uşaqların məktəbə hazırlanması problemi ölkəmizdə təhsil siyasətinin əsas prioritetlərindən biri kimi qeyd olunur. Bu məsələ ilə bağlı yeni proqramda altıyaşlıların məktəbə hazırlanması işinin cəmiyyət üçün əhəmiyyəti, eyni zamanda onun həyata keçirilməsi yolları göstə-

rilir. Tədqiqatın nəticələrindən məlum olur ki, həmin dövrdə ölkədə məktəbəqədər təhsil müəssisələri və hazırlıq qruplarında uşaqların nitqinin, fonetik eşitmə qabiliyyətinin, təfəkkürünün, öyrənmə marağının inkişafına diqqət artırılmışdır.

1970-ci illərin jurnal səhifələrində ölkəmizdə təhsilin inkişafına, ilk növbədə, məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə diqqətin artırılması xüsusilə vurğulanmış, uşaqların məktəb təliminə hazırlanması sahəsində valideynlərin işi ilə bağlı məsələlərə yer verilmiş, onların konkret vəzifələri, öhdəlikləri izah edilmişdir. Bu baxımdan, uşaqların fiziki və əqli tərbiyəsinə diqqət artırmağın məktəbəhazırlıq üçün əhəmiyyəti geniş şərh olunmuşdur [Altı yaşlı uşaqların məktəbə hazırlanması., 1971].

Tərbiyə məsələlərinə ciddi əhəmiyyət verilməsi 1970-ci illərin jurnal səhifələrində diqqət çəkir. Kollektiv vasitəsi ilə tərbiyə, tərbiyə işində fərdi yanaşma, çətin tərbiyə olunan uşaqlarla iş və əqli tərbiyə məsələləri geniş şəkildə verilmişdir. Prof. Y.R.Talıbovun tərbiyə işinin təşkili mövzusunda dair məqaləsində müəllimin rolu ön plana çəkilir. O, haqlı olaraq qeyd edir ki, ibtidai sinif müəllimlərinin uşaq kollektivini təşkil etməsi işi onun uşaqlarla ilk tanışlığından başlayır. İbtidai siniflərdə yenidən təşəkkül etməkdə olan uşaq kollektivi müəllimin ətrafında birləşir və onun daimi rəhbərliyinə ehtiyac duyur [Talibov, Y.R., 1971]. Ona görə də hər bir müəllim uşaqlara diqqətli yanaşmaqla onların kollektiv ruhda tərbiyəsinə, hər bir uşağın fərd olaraq şəxsiyyətinin inkişafına çalışmalıdır.

Tədqiqatçı alim Soltansəlim Axundov da nəşr etdirdiyi məqalələrində tərbiyə məsələlərinə, o cümlədən kollektivdə tərbiyə, fərdi yanaşma yolu ilə tərbiyə işinə böyük əhəmiyyət verilməsini məqsədəuyğun hesab edir. O, təlimin tərbiyələndirici funksiyasını ön plana çəkməklə, eyni zamanda bütövlükdə tərbiyə işini cəmiyyət üçün xüsusi dəyər kimi qiymətləndirir. Alim, həmçinin hər bir müəllimin öz şagirdlərinin xarakterinə, öyrənmə qabiliyyətlərinə, şəxsi keyfiyyətlərinə dərinlən bələd olmasının vacibliyini nümunələrlə əsaslandırır. Müəllimin fərdi yanaşması şagirdin şəxsiyyət kimi inkişafına ciddi şəkildə təsir göstərir [Axundov, S.H., 1971]. 1970-ci illərdə jurnal səhifələrində əks olunmuş məqalələrin mövzusu, məzmunu həmin dövrdə cəmiyyətdə tərbiyə işinə ciddi diqqət yetirildiyinin təzahürü kimi qiymətləndirilə bilər. Jurnalın hər yeni nəşrində aktuallığı ilə diqqəti cəlb edən pedaqoji problemlərin tədqiq edildiyinin şahidi oluruq. Jurnalda həm tədqiqatçı-alimlərin araşdırmalarının nəticələri, həm də qabaqcıl iş təcrübəsi olan müəllimlərin məqalələrinə yer verilir. Ayrı-ayrı nömrələrdə ardıcıl olaraq ibtidai siniflərdə Azərbaycan dili, riyaziyyat, təsviri incəsənət, musiqi və digər fənlərin tədrisinə dair tədqiqat materialları, eləcə də sinifdən xaric iş, qabaqcıl müəllimlərin təcrübələri, məktəbəqədər tərbiyə işinin təşkili məsələləri əhatə olunur.

1980-ci illərdə nəşr olunan məqalələr isə məktəbəqədər və ibtidai təhsil

pedaqogikası, fənlərin tədrisi metodikası və pedaqoji psixologiyanın müxtəlif problemlərini əhatə edir. Bu illərdə dərc olunan yazılarda yeni əlifba dərsliyi ilə işləmək qaydaları [Kərimov, Y.Ş., 1981], ifadə yazılar haqqında [Kərimov, Y.Ş., 1981], monoloji nitq üzrə işlərin linqvistik-didaktik əsasları [Rəhimov, A.N., 1981], metodbirləşmələrin təşkili və onlara rəhbərlik məsələləri [Səlimxanova, X., 1981], qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi və yayılması [Məhərrəmov, M., 1981], riyaziyyatdan yoxlama yazı işlərinin təşkili [Osmanov, Z., 1981] ilə bağlı elmi məqalələr jurnalın müxtəlif nömrələrində dərc olunmuşdur. Jurnalın səhifələrində “Proqramlar təkmilləşdirilir”, “Abdulla Şaiqin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə”, “Uşaqları Beynəlxalq Müdafiə Günü münasibətilə” verilən yazılar da maarifləndirici əhəmiyyət daşıyır.

Bu dövrdə jurnalın səhifələrində dərc olunan psixologiyaya dair məqalələr mövzu və məzmun baxımından müasir dövr üçün də əhəmiyyətli hesab olunur. “Uşaqlarda diqqətin xüsusiyyətləri və təlim prosesində onun nəzərə alınması” [İbrahimxəlilova, N., 1982], “Kiçik yaşlı məktəblilərdə təxəyyülün inkişafı” [Abdullayeva, Ş., 1986], “Məktəblilərdə təlim materiallarını anlamağın xüsusiyyətləri” [Həməzəyev, M., Məmmədov, M., 1986], “Kiçik yaşlı məktəblilərdə təlimə münasibətin formalaşdırılması haqqında” [Əlizadə, H.Ə., 1987] adlı məqalələrdə elmi-nəzəri və praktik məsələlər vəhdət təşkil edir.

Müasir dövrdə şagirdlərin oxuyub-anlaması, ilk növbədə, ibtidai siniflərdə təlimin mühüm pedaqoji problemlərindən biri kimi dəyərləndirilir. Tədqiqatçılar M.Həməzəyev və M.Məmmədov yazırlar ki, “anlama” çox geniş anlayış olmaqla, struktur etibarilə iki böyük elementdən ibarətdir:

1) şagirdlərin bilik səviyyəsi, dünyagörüşü, həyat təcrübəsi, düşünmə qabiliyyəti;

2) obyektin-mətnin mürəkkəbliyi, çətinliyi və gerçəkliyi inikas etdirmək imkanları sözlər və söz birləşmələri ilə ifadə vasitələri [Həməzəyev, M., Məmmədov, M., 1986].

Məqalədə belə bir fikir əsaslandırılır ki, anlama şagirdlərin təlimdə öyrənmə zamanı düşünmə prosesinin nəticəsi kimi meydana çıxır və bu da, ilk növbədə, təfəkkürün dərinləşməsinə, inkişafına, keyfiyyətə yeni məzmun kəsb etməsinə gətirib çıxarır. İrəli sürülən bu yanaşma müasir dövr üçün də aktualdır. Təsədüfi deyil ki, oxuyub-anlama hazırda tətbiq olunan Azərbaycan dili fənn kurikulumunda məzmun xətti kimi verilib və fənnin tədrisi keyfiyyətinin yüksəldilməsi, təlim nəticələrinin reallaşdırılması, şagirdlərin bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnməsi bu məsələyə diqqətli yanaşmadan xeyli dərəcədə asılıdır. Hazırda məktəblərdə monitorinqlərin bir istiqamətinin oxuyub-anlama məzmun xətti üzrə keçirilməsi də problemin nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Tədqiqatçı H.Ə.Əlizadənin kiçik yaşlı məktəblilərdə təlimə münasibətin for-

malaşmasına həsr olunmuş məqaləsində isə təlimin təşkili, onun məzmunu, strukturu, prinsip və metodlarının daha da təkmilləşdirilməsi, idrak fəallığının təmin edilməsi, yeni iş formalarının tətbiqi və digər məsələlərin əhəmiyyətindən bəhs edilir. Qeyd olunur ki, dərs prosesində bu cəhətlərlə bağlı məqsədyönlü işin aparılması bilavasitə təlimə düzgün münasibətin formalaşdırılmasına xidmət edir.

1990–1996-cı illərdə jurnalın nəşrində müəyyən fasilələr yaranır, yalnız bir neçə nömrə çap olunur. 1997-ci ildən jurnal fəaliyyətini əvvəlki qayda ilə yenidən davam etdirir. Jurnalın 1997-ci il 1-ci nömrəsində nəşr sahəsində yaranmış çətinliklərə aydınlıq gətirilir. Oxuculara müraciət olaraq jurnalın 3-cü səhifəsində qeyd edilir ki, bugünkü bazar iqtisadiyyatı şəraitinin çətinliklərinə baxmayaraq, Respublika Təhsil Nazirliyinin Kollegiyası məcmuənin nəşrini bərpa etmək qərarına gəlmişdir. Bu müraciətdə məcmuənin hər bir nömrəsinin altı çap vərəqi olmaqla ildə dörd dəfə (rübə bir dəfə) nəşr ediləcəyi barədə məlumat verilir, eyni zamanda jurnalın strukturu və hansı mövzulara dair məqalələrin dərc edilməsi haqqında məlumatlar qeyd olunur:

- 1) məktəbəqədər tərbiyə və ibtidai təlim üzrə proqramlar;
- 2) dərslərlər, dərs və məşğələ vəsaitlərinin müzakirəsi və təkmilləşdirilməsi istiqamətləri;
- 3) proqramlara metodik göstərişlər, proqram materiallarının planlaşdırılması (saatlar üzrə bölgü);
- 4) ana dili və riyaziyyatdan yoxlama yazı işləri;
- 5) proqramda olan yazıçı, rəssam, bəstəkarların yaradıcılığı barədə yığcam məlumat;
- 6) şagirdlər üçün sinifdən xaric oxu materialı;
- 7) ana dili və riyaziyyatdan didaktik oyunlar;
- 8) suallara cavab;
- 9) müəllim və tərbiyəçilər üçün yeni kitablar barədə təhqid və biblioqrafiya;
- 10) ali və orta ixtisas pedaqoji məktəblərində kadr hazırlığı;
- 11) qabaqcıl məktəb, məktəbəqədər tərbiyə müəssisəsi, pedaqoq və tərbiyəçi-müəllimlərin təcrübəsi və s.

Göründüyü kimi, jurnal əvvəlki ənənələrinə sadıq qalaraq, müstəqillik dövründə ibtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə problemləri ilə bağlı nəzəri və praktik məsələləri özündə əks etdirən elmi-pedaqoji yazıların nəşrini aktual hesab etmişdir. Bu dövrün nəşrlərində, artıq müstəqil Azərbaycan Respublikasının təhsil siyasətini əks etdirən elmi-pedaqoji məqalələr, milli təhsil sisteminin inkişafına xidmət edən tədqiqat materialları nəşr olunmağa başlayır. Təlim müvəfəqiyyətinin 9 balla qiymətləndirilməsi normaları, Azərbaycan Respublikasının dövlət rənzlərinin öyrədilməsi, şagirdlərin təlim yükünün müəyyənəşdirilməsi, yeni proqramlarla işin təşkili, altıyaşlıların təlim fəaliyyətinin psixoloji xüsusiyyətləri

yətləri və digər məsələlərlə bağlı jurnal səhifələrində maraq doğuran yazılar və elmi məqalələr dərc olunur.

“Altıyaşlılarla təlimin təşkili” adlı məqaləsində prof. Y.Ş.Kərimov dünya təcrübəsindən çıxış edərək, təlimin altı yaşdan başlanmasının elmi izahını verir. Qeyd edir ki, dünyanın əksər ölkələrində təlimə altı, bir qismində beş, Yaponiyada isə dörd yaşından başlanır. Respublikamızda altı yaşdan təlimlə bağlı müzakirələr XX yüzilliyin 70-ci illərindən başlanmışdı. 1980-ci illərdə bu problem üzrə geniş eksperimental tədqiqatlar aparılmışdır. Bir müddət altı və yeddi yaşdan təlim, yəni üçillik və dördillik ibtidai təlim sistemi paralel fəaliyyət göstərmişdir. Nəhayət, 1992-ci ildən, bütövlükdə, altı yaşdan təlimə başlanmışdır [Kərimov, Y.K., 1998].

Bu məsələ ilə bağlı jurnalın ayrı-ayrı nömrələrində məqalələrin dərc olunması həmin dövrdə ibtidai siniflərdə yeni tələblərə uyğun təlimin daha səmərəli təşkilinə istiqamət vermiş, müəllimlərə metodik dəstək baxımından əhəmiyyətli olmuşdur.

1999-cu ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən “Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı” təsdiq edildikdən sonra təhsil sahəsində köklü islahatlar başlandı. Bu islahat proqramı təhsilə xidmət edən nəşrlərin də qarşısında ciddi vəzifələr qoyurdu. Təhsilin məzmununun yenilənməsi, müəyyən struktur dəyişiklikləri, idarəetmə sahəsindəki islahatlar bu məsələlərlə bağlı yeni araşdırmaların aparılmasını tələb edirdi. Araşdırmaların nəticələri isə elmi jurnallarda, məcmuələrdə çap olunmaqla elmi-pedaqoji ictimaiyyətə çatdırılmalı idi. Ona görə də yeni tarixi şəraitdə jurnal öz işini yeni tələblər əsasında təşkil etməklə fəaliyyətini davam etdirdi. Bu dövrdə islahatın yeni mərhələsində məktəb həyatında baş verən yeniliklər, təlim-tərbiyə işinə innovativ yanaşmalar, təhsilin dövlət standartlarının müzakirəsi və tətbiqi, 2002–2003-cü tədris ilində beşyaşlıların təlimə cəlb olunması imkanlarının eksperimental yolla müəyyənəşdirilməsi və digər pedaqoji-psixoloji problemlərlə bağlı məqalələr çap olundu. Məqalələr o dövrdə Azərbaycanda məktəbəqədər və ibtidai təhsilin inkişafının aydın mənzərəsini öyrənməyə imkan verirdi.

Jurnaldan beşyaşlıların təlimə cəlb olunmasının nəticələri barədə geniş məlumat əldə etmək mümkündür. Burada göstərilir ki, 2002–2003-cü tədris ilində beşyaşlıların təlimə cəlb olunması imkanlarını müəyyənəşdirmək məqsədilə Bakı şəhərində İ.Əfəndiyev adına Elitar Gimnaziyada və 59 nömrəli məktəbəqədər tərbiyə müəssisəsində (Bakı şəhəri Nizami rayonunda) beşyaşlılardan ibarət bir sinif təşkil olunmuşdur. Eksperiment bir tədris ili müddətində aparılmış və sonra dayandırılmışdır. Bununla yanaşı eksperiment nəticələrinin qənaətbəxş olduğu göstərilmişdir.

XXI yüzilliyin əvvəllərində Azərbaycanda ardıcıl və sistemli təhsil islahatla-

rının aparılması təlimdə integrativ yanaşmaların tətbiqinə, yeni məzmunun formalaşdırılmasına əlverişli imkanlar yaratmışdır. 2004-cü ildən dərs ilinin sentyabrın 15-dən başlanması, beşgünlük tədris həftəsinə keçilməsi təlimin yeni yanaşmalar əsasında təşkilini daha da aktuallaşdırdı. Elmi-pedaqoji mətbuat səhifələrində bu məsələ ilə bağlı aparılan müzakirələr, dərc olunan məqalələr təlimin təşkilinin səciyyəvi xüsusiyyətlərinə aydınlıq gətirilməsinə zəmin yaratdı.

Jurnalın səhifələrində əməkdaşlıq pedaqogikası, şagirdlərin təlim marağının artırılması, istedadlı uşaqlarla işin təşkili, uşaqların məktəb təliminə psixoloji hazırlığı, dərslük problemi, şagirdlərin idrak fəallığının inkişaf etdirilməsi, uşaq bağçası ilə məktəb arasında varisliyin təmin olunması, böyüyən nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsində Heydər Əliyev irsindən istifadə və digər problemlərə həsr olunmuş elmi məqalələrin çap olunması təlimin yeni yanaşmalar vasitəsilə təşkilində praktik istiqamət baxımından əhəmiyyətli rol oynadığını söyləməyə əsas verir.

XXI yüzilliyin əvvəllərindən baş redaktor Y.Ş.Kərimovla yanaşı, jurnalın səhifələrində Vidadi Xəlilov, Xumara Səlimxanova, Vidadi Bəşirov, Dilarə Dostuzadə, Laləzar Cəfərova, Xalidə Talibova, Şərafət Baxışova, Emiliya Kərimova, Bibixanım İbadova, Aygün Məcidova, İlhamə Əsədova, Zülfüyyə Vəliyeva, Səlahət Musayeva və başqalarının da mütəmadi olaraq çıxış etdiklərinin, məktəbəqədər təhsil və tərbiyə, ibtidai sinif və təhsil tarixinin problemlərinə dair məqalələrə yer verilməsinin şahidi oluruq.

Y.Ş.Kərimovun təlimin təşkili, dərslük problemi, V.C.Xəlilovun uşaqların musiqi-estetik tərbiyəsi, ibtidai siniflərdə fənlərin tədrisinin elmi-pedaqoji əsasları, L.K.Cəfərova və S.Ş.Musayevanın məktəbəqədər təhsilin məzmunu, D.Ə. Dostuzadənin isə sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqların idrak fəallığının inkişaf etdirilməsi, Ş.A.Baxışovanın məktəbəqədər yaşlı uşaqların təlim yükünün müəyyənləşdirilməsi, X.A.Talibova və X.A.Həmidovanın şəxsiyyətin formalaşdırılması, A.Ə.Məcidovanın ibtidai siniflərdə riyaziyyatın tədrisi, informasiya texnologiyalarından istifadə, İ.M.Əsədovanın pedaqoji kollektivin peşəkar fəaliyyəti, H.M.Əhmədov və V.P.Bəşirovun təhsil tarixi, B.O.İbadovanın fənn kurikulumları və digər problemlərlə bağlı tədqiqat nəticələri də jurnalın müxtəlif nömrələrində dərc edilmişdir.

Jurnalda dərc edilən məqalələr müxtəlif mövzulara, fərqli problemlərə həsr olunsa da, hər bir məqalənin məzmununda dərs prosesinin təşkilinin aktual məsələlərinə bu və ya digər şəkildə toxunulur, təlim prosesində innovativ yanaşmalara üstünlük verilməsinin vacibliyindən bəhs edilir, təlimin struktur və məzmunu, dərs prosesində müəllimin fəaliyyəti, müəllim-şagird münasibətləri, fənn kurikulumlarının tətbiqi imkanları və digər məsələlər təhlil edilir, ümumiləşdir-mələr aparılır, müəllimlərə metodik istiqamətlər verilir. Qeyd edilir ki, dərs prosesində şagirdlər müəllimlə bərabərhüquqlu subyektlər kimi fəaliyyət göstərməli,

problem irəli sürülməli, həlli şagirdlərdən tələb edilməli, onların fəallığına şərait yaradılmalı, tədqiqat aparmalı, biliklərə müstəqil yiyələnməli, müsahibə, debat, diskussiya və digər interaktiv metod və texnikalardan istifadə üçün zəmin hazırlanmalıdır.

2021-ci ildən etibarən jurnalın məzmun istiqamətləri müasirləşmiş, innovasiyalara, innovativ yanaşmalara xüsusi diqqət ayrılmış, beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində müəyyən işlər həyata keçirilmişdir. Jurnal səhifələrində təhsil strategiyası, pedaqogika, təhsil tarixi, metodika, ailə və məktəb, dünya təcrübəsi və digər istiqamətlərdə məqalələrin nəşri maraqla qarşılanır. Jurnalın ayrı-ayrı nömrələrində “Məktəbəqədər təhsil sistemində mövcud problemlər və onların həlli yolları” [Cəfərova, L., Nəsimova, Ü., 2021], “Məktəbəqədər təhsil: dünya təcrübəsi-tarixi və müasir aspekt” [Mikayılı, B., 2022], “Müəllimlərin sertifikatlaşdırılması: Amerika Birləşmiş Ştatları təcrübəsindən” [Mikayılı, B., 2023], “Məktəb və ailə şagirdlərin sosiallaşmasında mühüm amil kimi” [Şahmuradova, G., 2022], “Texnologiyalara əsaslanan təlim fəaliyyətləri” [Muradlı, T., 2023], “Azərbaycanda ibtidai ümumtəhsil məktəblərinin idarə olunması” [Qurbanova, M., 2024], “Azərbaycanda valideynlərin təhsil və iş statuslarının 4-cü sinif şagirdlərinin oxuyub-anlama bacarıqlarına təsiri” [Rəsulova, İ., 2024], “Məktəbəqədər təhsildə uşaqların intizam tərbiyəsi və onun bəzi problemləri” [Həsənova, P., 2025], “Orta məktəbdə nəsr əsərlərinin tədrisi üzrə tövsiyələr” [Soatova, N., 2025], “Məktəbəqədər yaşlı uşaqların nitq ləngiməsinin dilin inkişafı baxımından araşdırılması” [Toqay, U., 2024], “Qeyri-ənənəvi rəsmçəkme texnikasından istifadə edərək məktəbəqədər yaşlı uşaqların yaradıcılıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi yolları” [Şirayeva, V., 2024] və digər məqalələr pedaqoji elmlərin, müasir təhsilin aktual problemlərini əks etdirməklə diqqəti cəlb edir.

Son illərdə jurnalın tərtibatında olan yeniliklər də onun nüfuzunu xeyli yüksəltmiş, beynəlxalq nəşrlər sırasında özünəməxsus yer tutması imkanlarını artırmışdır. Jurnal Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının tövsiyə etdiyi nəşrlər sırasındadır. “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı beynəlxalq səviyyədə nüfuzlu elmmetrik platformaların, o cümlədən “Web of Science-Publons” (Researcher ID: MTD-9411-2025) sistemində qeydiyyatda alınmışdır. Məlumdur ki, “Clarivate Analytics” tərkibində fəaliyyət göstərən “Web of Science” platforması elmi məqalələrin beynəlxalq indeksləşdirilməsi və sitat gətirilməsi üçün ən mühüm bazalardan biri sayılır. Bu platforma təkcə elmi məqalələrə istinadların qeydə alınması, global elmmetrik bazalarda elmi əsərlərə istinadların analizini deyil, eyni zamanda konfrans və simpozium çıxışlarının indeksləşdirilməsi, elmi ekspertiza prosesinin şəffaflığının artırılması, elmi rəyçilərin fəaliyyətinin tanınması, redaksiya heyətində iştirak və bütövlükdə, elmi

fəaliyyətin sistemli izlənməsi və təsdiqlənməsi funksiyalarını yerinə yetirir. Bu baxımdan, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalında çap olunan məqalələrin beynəlxalq elmi ictimaiyyətə çatdırılması üçün böyük imkanlar yaranmışdır. Hazırda jurnal ESJI (Eurasian Scientific Journal Index), ERIHPLUS (European Reference Index for the Humanities and Sosial Sciences), DRJI (Directory of Research Journal Indexing), CiteFactor (Academic Scientific Journals), ROO-TINDEXING, Ideonline, Calameo və digər elmmetrik bazalarda qeydiyyatdadır. Jurnalda Azərbaycan dili ilə yanaşı, digər dillərdə – türk, rus, ingilis dillərində məqalələrin dərc edilməsi onun dünyada daha çox yayılmasına, jurnalla elmi əməkdaşlıq edənlərin sayının sürətlə artmasına əhəmiyyətli təsir göstərir.

Jurnalın <https://ppe-journal.edu.az> saytının yaradılması və saytda “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının yarandığı tarixdən bu günədək – 55 illik fəaliyyəti dövründə çap olunmuş bütün nömrələrinin yerləşdirilməsi, onun elektron arxivinin formalaşdırılması təqdirəlayiq fəaliyyət kimi qiymətləndirilməlidir. Elektron arxiv materiallarından istifadə etməklə ayrı-ayrı nömrələrdə çap olunmuş məqalələrin məzmunu ilə rahat şəkildə tanış olmaq, tarixilik və müasirlik aspektlərindən tədqiqatlar aparmaq mümkündür. Bu baxımdan, jurnalın arxiv materiallarının əlçatan olması elmi-pedaqoji əhəmiyyət kəsb edir.

Jurnalda dərc edilən məqalələrə struktur və məzmun baxımdan verilən tələblər yenilənərək beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmışdır. Məqalə tədqiqatçının apardığı eksperimentlərin, məlumatların analitik xülasəsi əsasında yazılır.

Məqalələrdə mövzu ilə bağlı Azərbaycan və xarici dillərdə açar sözlər və anotasiyanın təqdim olunması, elmi istinadlara diqqətin artırılması, eyni zamanda məqalənin aktuallığı ilə yanaşı, onun elmi yeniliyi və praktik əhəmiyyətinin izah edilməsi tədqiqat işi haqqında daha konkret təsəvvür yaratmağa kömək edir.

Nəticə / Conclusion

Azərbaycanın elmi-pedaqoji mətbuat tarixinin öyrənilməsi yalnız təhsil sisteminin keçdiyi inkişaf mərhələlərini izləməyə deyil, həm də pedaqoji fikrin formalaşma dinamikasını dəyərləndirməyə imkan verir. Bu kontekstdə “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı yarandığı 1970-ci ildən etibarən, təkcə bir elmi nəşr deyil, pedaqoji mədəniyyətin, elmi fikrin və metodik təcrübənin daşıyıcısına çevrilmişdir. Araşdırmalar göstərir ki, jurnal öz tarixinin bütün mərhələlərində Azərbaycan təhsil sisteminin modernləşməsinə, müəllim və tərbiyəçilərin elmi-metodik inkişafına, məktəbəqədər və ibtidai təhsilin məzmununun yenilənməsinə mühüm töhfələr vermişdir. Onun səhifələrində həm görkəmli alimlərin elmi axtarırları, həm də təcrübəli pedaqoqların praktik tövsiyələri sintez olunaraq

pedaqoji fikir tarixində dayanıqlı ənənə formalaşdırmışdır.

“Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı bu gün artıq bir “məktəb” kimi dəyərləndirilir. O, pedaqoji elmin, metodikanın və maarifçilik ideyalarının ötürülməsi baxımından sistemli elmi platformaya çevrilmişdir. Jurnalın beynəlxalq indekslərdə (Web of Science-Publons, ERIHPLUS, ESJI və s.) qeydiyyatı və çoxdillilik nəşr formatı onun qlobal elm məkanında görünürsüzlüyünü artıraraq, Azərbaycan elmi-pedaqoji fikrinin beynəlxalq integrasiyasına real imkanlar açmışdır.

Nəticə etibarilə, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı milli təhsil tarixində yalnız bir mətbu orqan deyil, həm də elm, təcrübə və innovasiyanın qovuşduğu intellektual mərkəz kimi çıxış edir. Onun fəaliyyəti Azərbaycan elmi-pedaqoji mətbuatının inkişaf trayektoriyasını müəyyənləşdirən və gələcək nəsillər üçün dəyərli mənbə rolunu oynayan mühüm mərhələ kimi qiymətləndirilməlidir.

Məqalənin aktuallığı. Azərbaycan elmi-pedaqoji mətbuatının tarixi yalnız maarifçilik ənənələrinin deyil, həm də pedaqoji düşüncənin inkişaf istiqamətlərinin güzgüsüdür. Bu baxımdan, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının tədqiqi pedaqoji fikir tarixinin öyrənilməsi üçün mühüm elmi aktuallığa malikdir. Jurnal uzun illər ərzində təhsilin məzmunu, idarəetmə mexanizmləri, kurikulum islahatları, təlim texnologiyaları, müəllim-şagird münasibətləri və pedaqoji innovasiyalar kimi sahələrdə baş verən dəyişiklikləri ardıcıl şəkildə əks etdirmiş, beləliklə, ölkənin təhsil inkişafının elmi xronikasını formalaşdırmışdır. Araşdırmanın aktuallığı həm də ondan ibarətdir ki, jurnalda dərc olunan məqalələrin sistemli təhlili vasitəsilə müxtəlif dövrlərdə məktəbəqədər və ibtidai təhsilin qarşısında duran problemlərin və onların həlli istiqamətlərinin elmi əsaslarla müəyyənləşdirilməsi mümkün olur. Bu, həm tarixi-pedaqoji proseslərin dinamikasını izləməyə, həm də müasir təhsil siyasətinin elmi təməllərini dəyərləndirməyə imkan yaradır. Beləliklə, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının tarixinin elmi-pedaqoji mətbuatın tərkib hissəsi kimi araşdırılması pedaqogika elminin retrospektiv və perspektiv inkişaf istiqamətlərini aydınlaşdırmaq baxımından xüsusi elmi və praktiki əhəmiyyət daşıyır.

Məqalənin elmi yeniliyi. Məqalənin elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalının 1970-ci ildən, “İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə” adı ilə nəşrə başladığı dövrdən bu günədək keçdiyi inkişaf mərhələləri ilk dəfə sistemli şəkildə araşdırılmışdır. Tədqiqatda arxiv materialları, dövrü nəşrlər və faktik mənbələr əsasında jurnalın struktur, məzmun və tematik istiqamətlərində baş verən dəyişikliklər elmi-analitik baxımdan təhlil edilmiş, bu dəyişikliklərin Azərbaycan elmi-pedaqoji mətbuatının ümumi inkişaf tendensiyaları ilə əlaqəsi müəyyənləşdirilmişdir. Bununla yanaşı, jurnalda müxtəlif illərdə çıxış edən alim və tədqiqatçıların elmi fəaliyyətinin, onların pedaqoji fikir

tarixinin formalaşmasındakı rolunun qiymətləndirilməsi aparılmış, tədris, tərbiyə və idarəetmə sahələrində irəli sürülən yenilikçi ideyalar elmi ümumiləşdirmə müstəvisində təqdim olunmuşdur. Elmi yenilik məhz bu kompleks yanaşmada: jurnalın tarixi inkişafının faktoloji əsaslarla izlənməsi, məzmun istiqamətlərinin müqayisəli təhlili və elmi-pedaqoji mətbuatın evolyusiyasının nəzəri əsaslarla sistemləşdirilməsində özünü göstərir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti. Məqalədə təqdim olunan elmi-pedaqoji fikirlər, faktoloji materiallar və analitik nəticələr pedaqogika tarixinin, xüsusilə məktəbəqədər və ibtidai təhsil sahəsinin inkişaf mərhələlərinin öyrənilməsi üçün mühüm praktik əhəmiyyət daşıyır. Tədqiqat nəticələri elmi-pedaqoji mətbuatın təkamülünün izlənilməsinə, təhsil islahatlarının elmi əsaslarla təhlilinə və pedaqoji ideyaların müasir dövr üçün adaptasiyasına xidmət edir. Məqalənin praktik dəyəri həm də onun tətbiq imkanları ilə müəyyən olunur. Burada əldə edilən elmi nəticələr və ümumiləşdirmələr: elmi-pedaqoji mətbuatın müxtəlif istiqamətlər üzrə sistemli şəkildə tədqiqində, təhsil tarixi və pedaqogika fənlərinin tədrisində, dərslilik, dərslər və metodik vəsaitlərin hazırlanmasında, pedaqoji kadrların ixtisasartırma və sertifikatlaşdırma proqramlarında, mühazirə və seminar dərslərində istinad mənbəyi kimi istifadə oluna bilər. Məqalədə təqdim olunan elmi nəticələr həm pedaqoji nəzəriyyənin inkişafı, həm də praktik təhsilin təkmilləşdirilməsi baxımından real tətbiq potensialına malikdir və bu da onun elmi-praktik dəyərini artırır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat / References

1. Abdullayeva, Ş. (1986). Kiçik yaşlı məktəblilərdə tərbiyənin inkişafı. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №3, s.40-44.
2. Axundov, S.H. (1971). Hər bir şagirdə diqqətlə yanaşmalı. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.29-33.
3. Altı yaşlı uşaqların məktəbə hazırlanması. (1971). İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.55-66.
4. Əlizadə, H.Ə. (1987). Kiçik yaşlı məktəblilərdə təlim mənasının formalaşdırılması haqqında. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №3, s.62-65.
5. Həmzəyev, M., Məmmədov M. (1986). Məktəblilərdə təlim materiallarını anlamağın xüsusiyyətləri. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №6, s.52-54.
6. İbrahimxəlilova, N. (1982). Uşaqlarda diqqətin xüsusiyyətləri və təlim prosesində onun nəzərə alınması. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №2, s.37-40.

7. İsmixanov, M.A. (1976). Ev şəraitində şagirdin müstəqil işinin xüsusiyyətləri və onun ibtidai təlimdə yeri. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №2, s.31-37.
8. Kərimov, Y.Ş. (1998). Altıyaşlılarla təlimin təşkili. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.3.
9. Kərimov, Y.Ş. (1976). Dərsə verilən müasir tələblər haqqında. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.3-11.
10. Kərimov, Y.Ş. (1981). İfadə yazılar haqqında. №2, s.8-11.
11. Kərimov, Y.Ş. (1971). Lüğət orfoqrafik işlər. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.6-9.
12. Kərimov, Y.Ş. (1981). Yeni əlifba dərsliyi ilə necə işləməli. №6, s.8-12.
13. Qədirov, Ə.Ə. (1971). Təlim prosesində hafizə fəaliyyətini təşkil etməyin səmərəli yolları. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.38-41.
14. Məhərrəmov, M. (1981). Qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi və yayılması. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №3, s.34-37.
15. Osmanov, Z. (1981). Riyaziyyatdan yoxlama yazı işlərinin təşkili. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №3, s.45-48.
16. Rəhimov, A.N. (1981). Cümlə üzərində iş monoloji nitqin inkişafının hazırlıq mərhələsi kimi. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə jurnalı, №1, s.10-12.
17. Rəhimov, A.N. (1981). Monoloji nitq üzrə işlərin linqvistik-didaktik əsasları. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №5, s.8-12.
18. Sadıqov, N.A., Həmidov, S.S. (1971). İbtidai siniflərdə riyaziyyat kursunda nəzəri elementlər. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №1, s.18-23.
19. Səlimxanova, X. (1981). Metodbirləşmələrin təşkili və ona rəhbərlik məsələləri. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №3, s.48-50.
20. Talıbov, Y.R. (1971). İbtidai siniflərdə kollektivin təşkil. İbtidai məktəb və məktəbəqədər tərbiyə, №2, s.3-8.